

MODKRAFT

ANMELDELSE 19. OKTOBER 2016 - 15:23

Žižek giver en lammer og en kop lunken te til alle os hellige hyklere

Synes du, at Europa bør vise sit menneskelige ansigt, at vi skal sætte os mere ind i muslimsk kultur, og at vi bør åbne grænserne, så alle kan rejse hvorhen de vil? Så er det måske dig, Slavoj Žižek har i tankerne med sit rapfodede essay »Den nye klassekamp«.

AF ANNA CORNELIA PLOUG

»Der har aldrig været så megen konflikt i verden som der er i dag.«

Sådan sagde en dansk ambassadør for nylig til et 'netværksmøde for danske studerende' i London, og forklarede videre: »Vi er omringet af fjender; terrorister og flygtninge.«

Ambassadøren kan være helt rolig, for forlaget på Kongerigets mindst ringe avis har udgivet en bog, som fremlægger et svar på netop denne konflikt, eller i hvert fald praler af det, nemlig *Den nye klassekamp* af den slovenske filosof Slavoj Žižek.

Teksten, der – formentlig efter den tyske udgave af bogen – er blevet udstyret med undertitlen *De sande årsager til flugt og terror*, skønt 'årsagen' først nævnes halvvejs inde i bogen og alligevel bare viser sig at starte med 'k' (og slutte med -pitalisme), udkom på engelsk i april under titlen *Against the Double Blackmail: Refugees, Terror and Other Troubles with the Neighbours*.

En sludder for en sladder, og så brillerne passer

Bogens fikspunkt er netop denne 'dobbelte afpresning', der ifølge Žižek består i de dominerende og forskruede forestillinger, der presser sig på fra to yderfløje i det politiske spektrum; dels har vi 'den populistiske højrefløj', hvis aggressive racisme kun vokser sig større, dels en toleranceoptaget venstrefløj, der er forgabt i målet om »en eller anden mytologisk 'bevægelsesfrihed for alle'« eller som har fået »[d]en skøre idé, at der skal en radikal katastrofe til (og helst en økologisk), som kan vække de slumrende skarer«, som Žižek formulerer det.

Sidstnævnte venstrefløj er den væsentligste skydeskive i Žižeks selvfornejmøje bog, der i sit konstant skiftende stilleje og sit rimelig *random* sammensurium af selvfølgeligheder og pointer, der tilsyneladende er udtænkt med det ene formål at falde gode kristne for brystet, føles som en mærkværdig blanding af kamillete og Kräuterblut.

No borders ildsjæle står for skud

Når bogen alligevel er værd at læse, er det, fordi det ikke skader at give sin automattænkning et par lussinger i ny og næ, og Žižek forstår om nogen at gøre det ubekvemt i sædet for læseren – ikke mindst med sin gennemgang af 'venstrefløjens tabuer'.

Især to aspekter af venstrefløjens rammes af Žižeks kritik. For det første *no borders*-kampens ildsjæle med deres (apolitiske) appel til medmenneskelighed, og for det andet den vakse årvågenhed efter eurocentrisme og slet skjult islamofobi, man gerne finder i venstresnoede intellektuelle debatter.

Herfra kan vi tilsvarende udskille to figurer, som vi for systematikens skyld kalder *aktivisten* og *anklageren*.

Hvis du føler dig mest som aktivisten, skal du bare fortsætte med at læse. Hvis du identificerer dig med anklageren, hop da videre til (2). Hvis du er ambassadør, ved jeg ikke, hvad du skal gøre, men du kan eventuelt prøve dig frem med (3).

1° Din nabo er noiaeren

Ifølge Žižek er aktivisten og hendes venner »de største hyklere«, for »[i]nderst inde ved de udmærket godt, at de kræver noget, som aldrig vil ske«, som han skriver, »da konsekvensen [ved at åbne grænserne] med det samme ville blive populistiske oprør i Europa«.

Det er muligvis en oversættelsesvanskelighed, hvorfor skulle et således spået populistisk oprør være årsag til, at grænserne ikke åbnes?

Har de europæiske nationalstater ikke en god pose andre grunde til ikke at være interesserede i fri indrejse end frygten for rasende folkeflokke? Ikke desto mindre beskylder Žižek aktivisterne for at være lalleglade utopister, og hvad værre er, for at udgive sig for *skønne sjæle*, det vil sige hjertevarme godtgørere, der dvæler i deres eget selvbillede som gode mennesker.

Kritikken minder til forveksling om Sørine Gotfredsens angreb på Lisbeth Zornigs indsats som folkekær 'menneskesmugler' i fjor, der nogenlunde kan parafraseres som 'I står bare der og nyder at smøre jeres glorier, sådan nogle hellige svin'.

Man kunne fristes til også at drage en parallel mellem den gode sognepræst Gotfredsens lynsnare ræsonnement ovenpå Utøya i 2011 og Žižeks kausalitetsforklaringer: multikulturalisme er årsag til voldelig terror.

Žižek, på sin side, mener at »vores egentlige mål [således må være] at stræbe efter at rekonstruere det globale samfund på et sådant grundlag, at desperate mennesker ikke længere tvinges ud i at skulle flakke omkring.«

Jeg tror ikke, at nogen vil være hverken uenig eller synderligt begejstret over dette udmærkede forslag – heller ikke de skønne sjæle.

Der er ingen vej uden om det fremmede

En mere velsiddende lammer kommer i Žižeks afvisning af moralen om, at 'vi inderst inde alle bare er mennesker', som når en israelsk soldat giver en bamse til et barn hvis families hus, soldaten er ved at rive ned (eller en politibetjent leger med et barn på flugt på en landevej). »Den humanistiske universalitet, der er dømt til fiasko, er universaliteten overfor medmennesker, der kan genkende sig selv i hinanden«, lyder det fra den helligfobiske debattør.

Men hvordan skal vi så nærme os de andre og sætte os ind i deres oplevelser? »Når vi beskæftiger os med fremmede«, skriver Žižek, »bør vi altid tænke tilbage på Hegels lakoniske formulering: De gamle egypteres hemmeligheder var også hemmelige for egypterne selv.«

Der er med andre ord lige så langt til at forstå, hvem vi selv er, som der er mellem 'de andre' og 'os'. I stedet bør vi »bryde forbindelsen mellem flygtninge og humanitær empati« og »hjælpe dem, fordi det er vores etiske pligt at hjælpe dem.«

Hvorfor er det rigtigt? Det er det, fordi kærlighed eller forståelse ikke er en betingelse for at gøre det gode. Det er det derimod at påtage sig sin pligt, uagtet om man forstår eller har lyst til at have noget at gøre med den anden.

»Enhver nabo er i sidste ende uhyggelig«, skriver Žižek, men denne andethed er til gengæld ikke noget, der for alt i verden skal overvindes: »Nogle gange er fremmedgørelse, som alkohol er for Homer Simpsons: 'årsag til og løsning på alle livets problemer!«

2° Din nabo er muslim

Er du også træt af fabeln om, hvordan demokratiet var noget 'vi' opfandt engang i Grækenland? Anklageren er den impuls på venstrefløjen, der afslører enhver hjælpende hånd som vestlig imperialisme, og advarer mod at tro, at den vestlige kulturarv skulle have noget brugbart at byde på for 'det globale syd' foruden sin markedsideologi og sekulære kristendom.

Men, skriver Žižek, »det multikulturalistiske, antikolonialistiske forsvar for 'livsformernes mangfoldighed' er falsk, fordi det dækker over modsætninger inden for hver af disse særlige livsformer og legitimerer brutale handlinger, herunder sexisme og racisme, som autentiske udtryk for den pågældende særlige kultur, som vi så ikke har nogen ret til at dømme efter vores udenlandske 'vestlige værdier'.«

Med andre ord er også anklageren hykler, netop fordi hun – mens hun foregiver at forsvare 'de andre' ved at fritage dem for at leve op til en specifik vestlig moralkodeks – egentlig befæster deres karakter af laverestående kultur: »Jo mere Vestens venstreorienterede borer i deres egen formodede skyld, jo mere vil muslimske fundamentalister anklage dem for [sic] at være hyklere, der forsøger at skjule deres had til islam«.

Er antiracisme et symptom?

Žižek ønsker at »bryde ud af hele dette dødevande af venstreorienteret 'antiracisme'« og fremfører en række eksempler, der skal vise, at »de voldelige og kriminelle handlinger ikke er spontane udbrud af rå brutal energi, der bryder de civiliserede skikkelsers lænker. De er noget tillært, eksternt pålagt og ritualiseret: en del af et fællesskabs kollektive symbolske substans«.

Det gælder mexicanske machomænds vold mod kvinder, pædofile overgreb i den katolske kirke og – forstår vi – sexisme og homofobi i muslimsk kultur.

Man kan, skriver Žižek, »konstatere, at volden mod kvinder i mange muslimske lande og samfund modsvarer af en mere generel underkuelse af kvinder og deres udelukkelse fra det offentlige liv«, og han er tydeligvis træt af at høre på pragmatiske grunde til at undlade at nævne diverse gerningsmænds kulturelle eller såkaldt 'etniske' baggrund: »Vestens venstreorienterede bliver nødt til at befri sig selv fra den patologiske frygt for at være skyldige i islamofobi«.

»Köln var et obscønt underklassekarneval«

I rækken af fantastiske referencer vinder Žižeks sammenligning af Köln-sagen med Den Store Kattemassakre i 1730'ernes Paris, hvor en gruppe trykkerlærlinge efter sigende skulle have tortureret og aflivet katte (herunder deres mestres) i vrede over dårlige forhold.

»Kattemassakrens funktion var tydeligvis at simulere et indirekte angreb på herren og hans kone – og at udtrykke arbejderens had til den borgerlige klasse«. På samme måde skulle overgrebene i Köln være »et offentligt skue, der havde til hensigt at indgyde frygt og ydmygelse«.

Fisse hedder jo *chat* på fransk, ik'?

»De [tilrejsende] har fuldstændig gennemskuet«, forklarer Žižek, »at deres adfærd må virke fremmedartet i vores fremherskende kultur, og de hengiver sig netop til den for at såre

vores følelser«.

Læs passagen fra bogen på Information: »Sexovergreb som de udstødtes hæslige karneval«

Žižek kalder scenariet i Köln for »et obscønt underklassekarneval« og konkluderer, at 'de tilrejsende' må »uddannes til frihed«.

Gud bevare Europa

Žižek påpeger også, at man ikke behøver være så bange for, at diverse initiativer i smug er i gang med at indføre kapitalisme til ikke-vestlige lande – den er der allerede, og trives i øvrigt fint uden europæisk importerede rettigheder.

Selv er han fortaler for udbredelsen af visse dele af denne Europas 'frigørende arv', der skulle kunne »tjene som effektive våben mod den kapitalistiske globalisering«, og mens det virker fornuftigt at sige, at visse universelle rettigheder bør gælde for og kræves overholdt af alle, kan man ikke undgå at bemærke en svær hørm brede sig til tonerne af 'civilisationernes sammenstød', som når det grammatiske subjekt i løbet af et par sætninger går fra at være Salman Rushdie til et slet og ret 'vi og vores'.

»Bryde ud af den fastlåste situation kan vi kun, hvis vi bevæger os ud over den blotte tolerance for de andre. Vi skal altså ikke nøjes med at respektere de andre«, skriver Žižek,

»[v]i skal i stedet tilbyde dem en fælles kamp (...) og tilbyde dem at kæmpe for et positivt universelt projekt, som alle deltagere kan tilslutte sig«.

Altså ja. Banale kampråb af samme skuffe er der nok af i *Den nye klassekamp*. Som når Žižek indledningsvis til spørgsmålet om den europæiske identitet skriver: »Vi må i den forbindelse formulere en ny vision. Det er en vanskelig opgave«.

Det er lige til atten-udsendelsen nytårsaftensdag.

3° 'Sådan er kapitalismen'.

Nå, men hvad skyldes denne 'flugt og terror' så? Žižek fortæller os, at »den egentlige årsag [må opspores] i den globale kapitalismes dynamikker, såvel som i de vestlige militærinterventionistiske processer.«

Og han erklærer sig »enig med dem, der ser de aktuelle begivenheder som en bredere tendens mod massemigration af mennesker, som forlader de svagere lande med deres ineffektive økonomier«.

Flygtningene, forklarer Žižek, efterspørger ikke bare sikkerhed, men som følge af en paradoksalt fantasi også økonomisk velstand, og til deres ulykkelige drømme er der bare at sige, »at 'der ikke findes et Norge', ikke engang i Norge«

Hvis begge løsninger er den værste, som Žižek så kækt skriver, hvad skal vi så gøre ved denne globale krise?

Heldigvis indeholder bogen et forslag: »Måske skulle vi genopfinde kommunismen«.

Det er efter min mening en lovlig nervøs reaktion at anråbe Stalin i ren forskrækkelse over en så beskeden bemærkning, som Jes Stein Pedersen gør det i Politiken, men han havde

måske glædet sig i 100 sider til et tilstrækkeligt mundret ekstremistcitat.

Læs anmeldelsen »Rablende slovener er filosofiens svar på håndsæben« hos Politiken.

Den væsentlige pointe er, at kun en grundlæggende systemisk forandring vil kunne varetage situationen, og at vi – uden at forlade os på Historien – må koncentrere os om de potentielle punkter for sammenbrud: »Det er henvisningen til fællesgoderne – the *commons* – der begrundes, at det er nødvendigt at genoplive kommunismebegrebet:

Herved bliver det muligt for os at se den fremadskridende ‘omslutning’ af fællesgoderne som proletariseringsproces, hvis ofre bliver udelukket fra deres egen substans.« (Citatet er i øvrigt identisk med en passage i Žižek 2009: *First as Tragedy, then as Farce*, s. 92.)

Militæret i midten

Žižek fremhæver, med en påfaldende pragmatisk orientering, militæret som den specifikke institution, der bedst vil kunne varetage opgaven med at organisere den voksende mængde af hjemløse mennesker, fremtiden vil bringe.

Det er ikke til at sige, hvor han mere præcist vil hen med den ide. Én ting er en praktisk organisering, noget andet, hvordan denne skal planlægges. Til dét spørgsmål får vi et eksempel på noget, der er endnu mere provokerende end Žižeks vante spilopmagerstil, nemlig den selvfølgelighed, hvormed han fremlægger uhyrligt banale og luftige forslag, såsom:

»Kunsten er her at finde den rette middelvej mellem på den ene side at imødekomme flygtningenes ønsker (herunder deres ønske om at flytte til lande, hvor de allerede har pårørende, etc.) og på den anden imødekomme de forskellige landes kapacitet til at rumme dem.«

Hvornår er du sidst blevet reddet ud af en vanskelig situation ved at din kammerat foreslog dig simpelthen bare at gå efter ‘den gyldne middelvej’?

Men okay, det kan være, man ikke kan kræve mere af det lille (populært formuleret) ‘indspark i debatten’, som *Den nye klassekamp* må regnes for at være. Og til ambassadøren er det i hvert fald tilstrækkeligt at sige: »lad os få klassekampen tilbage«.

Slavoj Žižek: *Den nye klassekamp. De sande årsager til flugt og terror*. Oversat fra engelsk af Niels Ivar Larsen. **Informations Forlag, 2016.**

Anna Cornelia Ploug studerer Filosofi på Kingston University.

Redaktion: Kontradoxia

Emneord: Slavoj Žižek | boganmeldelse |

Tak fordi du bruger Modkraft.

Vi håber du har læst noget interessant eller oplysende.

Du kan støtte Modkraft via MobilePay: **50 37 84 96**